

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषत्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ - ୨)

108 Upanishad (Vol – 2)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡ଼ା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । ଉପନିଷଦକୁ ବେଦର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ 'ବେଦାନ୍ତ' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ 'ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା' ଓ 'ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ଷ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ୍ ରହୁଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲ୍‌ରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ ଦଶୋପନିଷଦ, ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ ୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ, ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଈଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଉକ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁକ୍ତଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହୁତ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୨	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବକ୍ରସୂତୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଷ୍ଠିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜୀବା ଲ, ଜବାଳି	ଯୋଗଚୂଡ଼ାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍ୱୟ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ୱତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସତ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତ୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ୱ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଇଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମୁକ୍ତିକା	ଜୀବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାବ୍- ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ଧ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂକ୍ଷ୍ମ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ୱମେଧ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରଂବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ- ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୃୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଳ, ଶରଭ, ଭୃଗୁଜାବାଳ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାନ୍ତିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସମୁଦାୟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡ଼ିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା

ସାମାନ୍ୟ ଉପନିଷଦ

(Minor Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ମୁକ୍ତିକା ଉପନିଷଦ

(Muktikopanisat / Muktikaa Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଡରଶୀସେନ ମେହେର

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର

ବଲାଙ୍ଗୀର, ଓଡ଼ିଶା,

mehrtaranisen1@gmail.com

ମୁକ୍ତିକୋପନିଷତ୍ / ମୁକ୍ତିକା ଉପନିଷଦ

॥ ଅଥ ମୁକ୍ତିକୋପନିଷତ୍ ॥

ଇଶାଦ୍ୟଷ୍ଟୋଽରଣତବେଦାନ୍ତପଟ୍ଟାଶୟମ୍ ।

ମୁକ୍ତିକୋପନିଷଦ୍ବେଦ୍ୟଂ ରାମଚନ୍ଦ୍ରପଦଂ ଭଜେ ॥

ହରିଃ ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ହରିଃ ଓଁ ॥

ଅୟୋଧ୍ୟାନଗରେ ରମ୍ୟେ ରତ୍ନମଣ୍ଡପମଧ୍ୟମେ ।

ସୀତାଭରତସୌମିତ୍ରିଶତ୍ରୁଘ୍ନାଦ୍ୟୋଃ ସମନ୍ୱିତମ୍ ॥ ୧ ॥

ସନକାଦ୍ୟମୁନିଗଣୈର୍ବସିଷ୍ଟାଦ୍ୟୋଃ ଶୁକାଦିଭିଃ ।

ଅନ୍ୱୈର୍ଭାଗବତୈଷ୍ଠାପି ସୁୟମାନମହର୍ନଶମ୍ ॥ ୨ ॥

ଧୀବିକ୍ରିୟାସହସ୍ରାଣାଂ ସାକ୍ଷିଣଂ ନିର୍ବକାରିଣମ୍ ।

ସ୍ୱରୂପଧ୍ୟାନନିରତଂ ସମାପବିରମେ ହରିମ୍ ॥ ୩ ॥

ଭକ୍ତ୍ୟା ଶୁଶ୍ରୂଷୟା ରାମଂ ସୁବନ୍ଦପପ୍ରକ୍ତ ମାରୁତିଃ ।

ରାମ ତ୍ୱଂ ପରମାତ୍ମସି ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦବିଗ୍ରହଃ ॥ ୪ ॥

ଇଦାନୀଂ ତ୍ୱାଂ ରଘୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରଣମାମି ମୁହୁର୍ମୁହୁଃ ।

ତ୍ୱଦ୍ରୂପଂ ଜ୍ଞାତୁମିଚ୍ଛାମି ତତ୍ତ୍ୱତୋ ରାମ ମୁକ୍ତୟେ ॥ ୫ ॥

ଅନାୟାସେନ ଯେନାହଂ ମୁଚ୍ୟେୟଂ ଭବବନ୍ଧନାତ୍ ।
କୃପୟା ବଦ ମେ ରାମ ଯେନ ମୁକ୍ତୋ ଭବାମ୍ୟହମ୍ ॥ ୭ ॥

ସାଧୁ ପୃଷ୍ଠଂ ମହାବାହୋ ବଦାମି ଶୃଣୁ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
ବେଦାନ୍ତେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠାହଂ ବେଦାନ୍ତଂ ସମୁପାଶ୍ରୟ ॥ ୮ ॥

ବେଦାନ୍ତଃ କେ ରଘୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ କୁତ୍ ତେ ବଦ ।
ହନୁମଞ୍ଜୁଶୁ ବନ୍ଧ୍ୟାମି ବେଦାନ୍ତସ୍ଥିତିମଞ୍ଜସା ॥ ୮ ॥

ନିଃଶ୍ୱାସଭୂତା ମେ ବିଷ୍ଣୋର୍ବେଦା ଜାତାଃ ସୁବିସ୍ତରାଃ ।
ତିଲେଷୁ ତୈଲବଦ୍ୱେଦେ ବେଦାନ୍ତଃ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ ॥ ୯ ॥

ରାମ ବେଦାଃ କତିବିଧାସ୍ତେଷାଂ ଶାଖାଶ୍ଚ ରାଘବ ।
ତାସୁପନିଷଦଃ କାଃ ସୁଃ କୃପୟା ବଦ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ॥ ୧୦ ॥

। ଶ୍ରୀରାମ ଭବାତ ।

ଋଗ୍-ବେଦାଦିବିଭାଗେନ ବେଦାଶ୍ଚତ୍ୱାର ଲିରିତାଃ ।
ତେଷାଂ ଶାଖା ହ୍ୟନେକାଃ ସୁସ୍ତାସୁପନିଷଦସ୍ତଥା ॥ ୧୧ ॥

ଋଗ୍-ବେଦସ୍ୟ ତୁ ଶାଖାଃ ସୁରେକବିଂଶତିସଂଖ୍ୟକାଃ ।
ନବାଧିକଶତଂ ଶାଖା ଯଜୁଷୋ ମାରୁତାତ୍ମଜ ॥ ୧୨ ॥

ସହସ୍ରସଂଖ୍ୟୟା ଜାତାଃ ଶାଖାଃ ସାମ୍ନଃ ପରବ୍ରତ ।
ଅଥର୍ବଶସ୍ୟ ଶାଖାଃ ସୁଃ ପଞ୍ଚାଶଦ୍-ଭେଦତୋ ହରେ ॥ ୧୩ ॥

ଏକୈକସ୍ୟାସ୍ତୁ ଶାଖାୟା ଏକୈକୋପନିଷନ୍ନତା ।
ତାସାମେକାମୃତଂ ଯଶ୍ଚ ପଠତେ ଭକ୍ତିତୋ ମୟି ॥ ୧୪ ॥

ସ ମହାୟୁଜ୍ୟପଦବୀଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ମୁନିଦୁର୍ଲଭାମ୍ ।
ରାମ କେଚିନ୍ମୁନିଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୁକ୍ତିରେକେତି ଚକ୍ଷିରେ ॥ ୧୫ ॥

କେଚିତ୍ତୁନାମଭଜନାକ୍ତାଶ୍ୟାଂ ତାରୋପଦେଶତଃ ।
ଅନ୍ୟେତୁ ସାଂଖ୍ୟୟୋଗେନ ଭକ୍ତିୟୋଗେନ ଚାପରେ ॥ ୧୬ ॥

ଅନ୍ୟେ ବେଦାନ୍ତବାକ୍ୟାର୍ଥବିଚାରାପୁରମର୍ଷୟଃ ।
ସାଲୋକ୍ୟାଦିବିଭାଗେନ ଚତୁର୍ଥା ମୁକ୍ତିରୀରିତା ॥ ୧୭ ॥

। ସହୋବାଚ ଶ୍ରୀରାମଃ ।
କୈବଲ୍ୟମୁକ୍ତିରେକୈବ ପରମାର୍ଥକରୂପିଣୀ ।
ଦୁରାଚାରରତୋ ବାପି ମନୁମଭଜନାକ୍ତପେ ॥ ୧୮ ॥

ସାଲୋକ୍ୟମୁକ୍ତିମାପ୍ନୋତି ନ ତୁ ଲୋକାନ୍ତରାଦିକମ୍ ।
କାଶ୍ୟାଂ ତୁ ବ୍ରହ୍ମନାଲେଃସ୍ଥିନୁତୋ ମତ୍ତାରମାପୁୟାତ୍ ॥ ୧୯ ॥

ପୁନରାବୃତ୍ତିରହିତାଂ ମୁକ୍ତିଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ମାନବଃ ।
ୟତ୍ର କୁତ୍ରାପି ବା କାଶ୍ୟାଂ ମରଣେ ସ ମହେଶ୍ଵରଃ ॥ ୨୦ ॥

ଜନ୍ତୋର୍ଦକ୍ଷିଣକର୍ଣ୍ଣେ ତୁ ମତ୍ତାରଂ ସମୁପାଦିଶେତ୍ ।
ନିର୍ଧୂତାଶେଷପାପୌଘୋ ମହାରୂପ୍ୟଂ ଭଜତ୍ୟୟମ୍ ॥ ୨୧ ॥

ସୈବ ସାଲୋକ୍ୟସାରୂପ୍ୟମୁକ୍ତିରିତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ।
ସଦାଚାରରତୋ ଭୂତ୍ୱା ଦ୍ଵିଜୋ ନିତ୍ୟମନନ୍ୟଧୀଃ ॥ ୨୨ ॥

ମୟି ସର୍ବାତ୍ମକେ ଭାବୋ ମହାମୀପ୍ୟଂ ଭଜତ୍ୟୟମ୍ ।
ସୈବ ସାଲୋକ୍ୟସାରୂପ୍ୟସାମୀପ୍ୟା ମୁକ୍ତିରିଷ୍ୟତେ ॥ ୨୩ ॥

ଗୁରୁପଦିଷ୍ଟମାର୍ଗେଣ ଧ୍ୟାୟନ୍ତୁଦ୍ଧୃତମବ୍ୟୟମ୍ ।
ମସ୍ତାୟୁଜ୍ୟଂ ଦ୍ଵିଜଃ ସମ୍ୟଗ୍ଭଜେଦ୍-ଭ୍ରମରକୀଟବତ୍ ॥ ୭୪ ॥

ସୈବ ସାୟୁଜ୍ୟମୁକ୍ତିଃ ସ୍ୟାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦକରୀ ଶିବା ।
ଚତୁର୍ବିଧା ତୁ ଯା ମୁକ୍ତିର୍ମଦୁପାସନୟା ଭବେତ୍ ॥ ୭୫ ॥

ଇୟଂ କୈବଲ୍ୟମୁକ୍ତିସ୍ତୁ କେନୋପାୟେନ ସିଦ୍ଧ୍ୟତି ।
ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟମେକମେବାଲଂ ମୁମୁକ୍ଷୁଣାଂ ବିମୁକ୍ତୟେ ॥ ୭୬ ॥

ତଥାପ୍ୟସିଦ୍ଧଂ ଚେଦ୍ଜ୍ଞାନଂ ଦଶୋପନିଷଦଂ ପଠ ।
ଜ୍ଞାନଂ ଲଭ୍ଵାଽଚିରାଦେବ ମାମକଂ ଧ୍ୟାମ ଯୁସ୍ୟସି ॥ ୭୭ ॥

ତଥାପି ଦୃଢତା ନୋ ଚେଦ୍ଵିଜ୍ଞାନସ୍ୟାଞ୍ଜନାସୁତ ।
ଦ୍ଵାତ୍ରିଂଶାଧ୍ୟୋପନିଷଦଂ ସମଭ୍ୟସ୍ୟ ନିବର୍ତ୍ତୟ ॥ ୭୮ ॥

ବିଦେହମୁକ୍ତାବିଚ୍ଛା ଚେଦଞ୍ଜୋତ୍ତରଗତଂ ପଠ ।
ତାସାଂ କ୍ରମଂ ସଗାତ୍ରିଂ ଚ ଶୁଶ୍ରୁ ବକ୍ଷ୍ୟାମି ତତ୍ତ୍ଵତଃ ॥ ୭୯ ॥

ଇଶକେନକଠପ୍ରଶ୍ନମୁଣ୍ଡମାଣ୍ଡୁକ୍ୟତିଥିରିଃ ।
ଐତରେୟଂ ଚ ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟଂ ବୃହଦାରଣ୍ୟକଂ ତଥା ॥ ୮୦ ॥

ବ୍ରହ୍ମକୈବଲ୍ୟଜାବାଲଶ୍ଵେତାଶ୍ଵୋ ହଂସ ଆରୁଣିଃ ।
ଗର୍ଭୋ ନାରାୟଣୋ ହଂସୋ ବିମୁର୍ନାଦଶିରଃ ଶିଖା ॥ ୮୧ ॥

ମୈତ୍ରାୟଣୀ କୌଷୀତକୀ ବୃହଜ୍ଜାବାଲତାପନୀ ।
କାଲାଗ୍ନିରୁଦ୍ରମୈତ୍ରେୟା ସୁବାଲକ୍ଷ୍ମିମନ୍ତ୍ରିକା ॥ ୮୨ ॥

ସର୍ବସାରଂ ନିରାଲମ୍ବଂ ରହସ୍ୟଂ ବଦ୍ରସୂଚକମ୍ ।
ତେଜୋନାଦଧ୍ୟାନବିଦ୍ୟାୟୋଗତତ୍ତ୍ୱାତ୍ତ୍ୱବୋଧକମ୍ ॥ ୩୩ ॥

ପରିବ୍ରାଟ୍ ତ୍ରିଶିଖୀ ସୀତା ରୂତା ନିର୍ବାଣମଣ୍ଡଳମ୍ ।
ଦକ୍ଷିଣା ଶରତଂ ସ୍ୱୟଂ ମହାନାରାୟଣାହ୍ୱୟମ୍ ॥ ୩୪ ॥

ରହସ୍ୟଂ ରାମତପନଂ ବାସୁଦେବଂ ଚ ମୁଦ୍ଧଳମ୍ ।
ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟଂ ପୈଙ୍ଗଳଂ ଭିକ୍ଷୁମହଚ୍ଛାରୀରକଂ ଶିଖା ॥ ୩୫ ॥

ତୁରୀୟାତୀତସଂନ୍ୟାସପରିବ୍ରାଜାକ୍ଷମାଲିକା ।
ଅବ୍ୟକ୍ତେକାକ୍ଷରଂ ପୂର୍ଣ୍ଣା ସୂର୍ଯ୍ୟାକ୍ଷଧ୍ୟାତ୍ମକୁଣ୍ଡିକା ॥ ୩୬ ॥

ସାବିତ୍ରୀତୁଳା ପାଶୁପତଂ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମାବଧୂତକମ୍ ।
ତ୍ରିପୁରାତପନଂ ଦେବୀତ୍ରିପୁରା କଠଭାବନା ।
ହୃଦୟଂ କୁଣ୍ଡଳୀ ଭସ୍ମ ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଗଣଦର୍ଶନମ୍ ॥ ୩୭ ॥

ତାରସାରମହାବାକ୍ୟପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମାଗ୍ନିହୋତ୍ରକମ୍ ।
ଗୋପାଳତପନଂ କୃଷ୍ଣଂ ଯୁଜ୍ଜିବଲ୍ଲ୍ୟଂ ବରାହକମ୍ ॥ ୩୮ ॥

ଶାଟ୍ୟାୟନୀ ହୟଗ୍ରୀବଂ ଦତ୍ତାତ୍ରେୟଂ ଚ ଗାରୁଡମ୍ ।
କଲିଜାବାଲିସୌଭାଗ୍ୟରହସ୍ୟରଚମୁକ୍ତିକା ॥ ୩୯ ॥

ଏବମଷ୍ଟୋତ୍ତରଶତଂ ଭାବନାତ୍ରୟନାଶନମ୍ ।
ଜ୍ଞାନବୈରାଗ୍ୟଦଂ ପୁଂସାଂ ବାସନାତ୍ରୟନାଶନମ୍ ॥ ୪୦ ॥

ପୂର୍ବୋତ୍ତରେଷୁ ବିହିତତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାତ୍ରିପୁରଃସରମ୍ ।
ବେଦବିଦ୍ୟାବ୍ରତସ୍ନାତଦେଶିକସ୍ୟ ମୁଖାସ୍ତୟମ୍ ॥ ୪୧ ॥

ଗୃହୀତ୍ବାଃଷ୍ଟୋତ୍ରରଗତଂ ଯେ ପଠନ୍ତି ଦ୍ବିଜୋତ୍ତମାଃ ।
ପ୍ରାରବ୍ଧକ୍ଷୟପର୍ଯନ୍ତଂ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତା ଭବନ୍ତି ତେ ॥ ୪୨ ॥

ତତଃ କାଲବଶାଦେବ ପ୍ରାରବ୍ଧେ ତୁ କ୍ଷୟଂ ଗତେ ।
ବୈଦେହୀଂ ମାମକୀଂ ମୁକ୍ତିଂ ଯାନ୍ତି ନାସ୍ତ୍ୟତ୍ରସଂଶୟଃ ॥ ୪୩ ॥

ସର୍ବୋପନିଷଦାଂ ମଧ୍ୟେ ସାରମଷ୍ଟୋତ୍ରଂ ଶତମ୍ ।
ସକୃଚ୍ଛବଶମାତ୍ରେଣ ସର୍ବାଘୌଘନିକୃତନମ୍ ॥ ୪୪ ॥

ମୟୋପଦିଷ୍ଟଂ ଶିଷ୍ୟାୟ ତୁଭ୍ୟଂ ପବନନନ୍ଦନ ।
ଇଦଂ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ମୟାଦିଷ୍ଟଂ ଗୁହ୍ୟମଷ୍ଟୋତ୍ରଂ ଶତମ୍ ॥ ୪୫ ॥

ଜ୍ଞାନତୋଃଜ୍ଞାନତୋ ବାପି ପଠତାଂ ବନ୍ଧମୋଚକମ୍ ।
ରାଜ୍ୟଂ ଦେୟଂ ଧନଂ ଦେୟଂ ଯାତତଃ କାମପୂରଣମ୍ ॥ ୪୬ ॥

ଇଦମଷ୍ଟୋତ୍ରରଗତଂ ନ ଦେୟଂ ଯସ୍ୟ କସ୍ୟଚିତ୍ ।
ନାସ୍ତିକାୟ କୃତଦ୍ଭାୟ ଦୁରାଚାରରତାୟ ବୈ ॥ ୪୭ ॥

ମଦ୍-ଭକ୍ତିବିମୁଖାୟାପି ଶାସ୍ତ୍ରଗର୍ତ୍ତେଷୁ ମୁହ୍ୟତେ ।
ଗୁରୁଭକ୍ତିବିହୀନାୟ ଦାତବ୍ୟଂ ନ କଦାଚନ ॥ ୪୮ ॥

ସେବାପରାୟ ଶିଷ୍ୟାୟ ହିତପୁତ୍ରାୟ ମାରୁତେ ।
ମଦ୍-ଭକ୍ତାୟ ସୁଶୀଳାୟ କୁଳୀନାୟ ସୁମେଧସେ ॥ ୪୯ ॥

ସମ୍ୟକ୍ ପରୀକ୍ଷ୍ୟ ଦାତବ୍ୟମେବମଷ୍ଟୋତ୍ରଂ ଶତମ୍ ।
ୟଃ ପଠେଚ୍ଛୁଶ୍ମାଦ୍ବାପି ସ ମାମେତି ନ ସଂଶୟଃ ।

ତଦେତଦୃତାତ୍ମ୍ୟକ୍ତମ୍—

ବିଦ୍ୟା ହ ବୈ ବ୍ରାହ୍ମଣମାଜଗାମ ଗୋପାୟ ମା ଶେବଧିଷ୍ଠେହମସ୍ମି ।
ଅସ୍ମୟକାୟାନ୍ତଜବେ ଶଠାୟ ମା ମା ବ୍ରୁୟା ବୀର୍ଯ୍ୟବତୀ ତଥା ସ୍ୟାମ୍ ।
ୟମେବ ବିଦ୍ୟାଶ୍ରୁତମପ୍ରମତ୍ତଂ ମେଧାବିନଂ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟୋପପନ୍ନମ୍ ।
ତସ୍ମା ଇମାମୁପସନ୍ନାୟ ସମ୍ୟକ୍ ପରୀକ୍ଷ୍ୟ ଦଦ୍ୟାଦ୍ଦୈଷ୍ଟବୀମାତୁନିଷ୍ଠାମ୍ ॥ ଇତି ॥ ୧॥

ଅଥ ହୈନଂ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଂ ମାରୁତିଃ ପପ୍ରଚ୍ଛ
ଋଶ୍ମେଦାଦିବିଭାଗେନ ପୃଥକ୍ ଶାନ୍ତିମନ୍ନୁବ୍ରୁହୀତି ।

| ସ ହୋବାଚ ଶ୍ରୀରାମଃ |

ଐତରେୟକୌଷୀତକୀନାଦବିନ୍ଦ୍ବାତ୍ତପ୍ରବୋଧନିର୍ବାଣମୁଦ୍ଗଲାକ୍ଷମାଲିକା-
ତ୍ରିପୁରାସୌଭାଗ୍ୟବହ୍ନୁଚାନାମ୍ବୁଶ୍ମେଦଗତାନାଂ ଦଶସଂଖ୍ୟାକାନାମୁପନିଷଦାଂ
ବାଢ଼େ ମନସୀତି ଶାନ୍ତିଃ ॥ ୧ ॥

ଇଶାବାସ୍ୟବୃହଦାରଣ୍ୟଜାବାଲହଂସପରମହଂସସୁବାଲ-
ମନ୍ତ୍ରିକାନିରାଲମ୍ବିତ୍ରିଶୀବ୍ରାହ୍ମଣମଣ୍ଡଳବ୍ରାହ୍ମଣାଦ୍ବୟତାରକ-
ପୈଙ୍ଗଲଭିକ୍ଷୁତୁରୀୟାତୀତାପ୍ୟାତ୍ମତାରସାରୟାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ-
ଶାତ୍ୟାୟନୀମୁକ୍ତିକାନାଂ ଶୁକ୍ଲୟଜୁର୍ବେଦଗତାନାମେକୋନବିଂଶତି-
ସଂଖ୍ୟାକାନାମୁପନିଷଦାଂ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦ ଇତି ଶାନ୍ତିଃ ॥ ୨ ॥

କଠବଲ୍ଲୀତୈଞ୍ଜିରୀୟକବ୍ରହ୍ମକୈବଲ୍ୟଶ୍ମେତାଶ୍ମତରଗର୍ଭ-
ନାରାୟଣାମୃତବିନ୍ଦୁମୃତନାଦକାଲାଗ୍ନିରୁଦ୍ରକ୍ଷୁରିକା-
ସର୍ବସାରଶୁକରହସ୍ୟତେଜୋବିନ୍ଦୁଧ୍ୟାନବିନ୍ଦୁବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା-
ୟୋଗତତ୍ତ୍ୱଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତ୍ତିସ୍ଥାନଶାରୀରକୟୋଗଶିଖୈକାକ୍ଷର-
ଅକ୍ଷ୍ୟବଧୂତକଠରୁଦ୍ରହୃଦୟୟୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ-
ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ରବରାହକଲିମ୍ବଂତରଣସରସ୍ୱତୀରହସ୍ୟାନାଂ କୃଷ୍ଣୟଜୁର୍ବେଦଗତାନାଂ
ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶସଂଖ୍ୟାକାନାମୁପନିଷଦାଂ ସ ହ ନାବବତ୍ସିତି ଶାନ୍ତିଃ ॥ ୩ ॥

କେନଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟାରୁଣିମୈତ୍ରାୟଣିମୈତ୍ରେୟୀବଜ୍ରସୂଚିକାୟୋଗରୂତାମଣି-
ବାସୁଦେବ ମହତ୍ତ୍ଵଂନ୍ୟାସାବ୍ୟକ୍ତକୁଣ୍ଡିକାସାବିତ୍ରୀରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜାବାଲଦର୍ଶନ-
ଜାବାଲୀନାଂ ସାମବେଦଗତାନାଂ ଷୋଡଶସଂଖ୍ୟାକାନା-
ମୁପନିଷଦାନାମାପ୍ୟାୟନ୍ତିତି ଶାନ୍ତିଃ ।। ୪ ।।

ପ୍ରଶ୍ନମୁଣ୍ଡକମାଣ୍ଡୁକ୍ୟାଥର୍ବଶିରୋଽଥର୍ବଶିଖାବୃହତ୍ତ୍ଵାବାଲ-
ନୃସିଂହତାପନୀନାରଦପରିବ୍ରାଜକସୀତାଶରଭମହାନାରାୟଣ-
ରାମରହସ୍ୟରାମତାପନୀଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟପରମହଂସପରିବ୍ରାଜକ-
ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣାସୂର୍ଯ୍ୟତୁପାଶୁପତପରବ୍ରହ୍ମତ୍ରିପୁରାତପନଦେବୀଭାବନା-
ବ୍ରହ୍ମଜାବାଲଗଣପତିମହାବାକ୍ୟଗୋପାଳତପନକୃଷ୍ଣହୟଗ୍ରୀବ-
ଦତ୍ତାତ୍ରେୟଗାରୁତାନାମଥର୍ବବେଦଗତାନାମେକତ୍ରିଂଶସଂଖ୍ୟାକାନା-
ମୁପନିଷଦାଂ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିରିତି ଶାନ୍ତିଃ ।। ୫ ।।

ମୁମୁକ୍ଷବଃ ପୁରୁଷାଃ ସାଧନଚତୁଷ୍ଟୟସଂପନ୍ନାଃ ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତଃ ସୁକୁଲଭବଂ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟଂ
ଶାସ୍ତ୍ରବାସୁଲ୍ୟଗୁଣବନ୍ତମକୁଟିଲଂ ସର୍ବଭୂତହିତେ ରତଂ ଦୟାସମୁଦ୍ରଂ ସଦ୍ବିଷ୍ଣୁଂ
ବିଧିବଦୁପସଂଗମ୍ୟୋପହାରପାଶୟୋଽଷ୍ଟୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଂ ବିଧିବଦଧୀତ୍ୟ
ଶ୍ରବଣମନନନିଦିଧ୍ୟାସନାନି ନୈରନ୍ତର୍ଯ୍ୟେଣ କୃତ୍ଵା ପ୍ରାରବ୍ଧକ୍ଷୟାଦେହତ୍ରୟଭଙ୍ଗଂ
ପ୍ରାପ୍ୟୋପାଧିବିନିର୍ମୁକ୍ତଘଟାକାଶବପୁରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ବିଦେହମୁକ୍ତିଃ ।
ସୈବ କୈବଲ୍ୟମୁକ୍ତିରିତି ।

ଅତ ଏବ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସ୍ଥା ଅପି ବ୍ରହ୍ମମୁଖାଦ୍ଦେବାନ୍ତଶ୍ରବଣାଦି କୃତ୍ଵା ତେନ ସହ କୈବଲ୍ୟଂ ଲଭନ୍ତେ ।
ଅତଃ ସର୍ବେଷାଂ କୈବଲ୍ୟମୁକ୍ତିର୍ଜ୍ଞାନମାତ୍ରେଣୋକ୍ତା ।
ନ କର୍ମସାଂଖ୍ୟୟୋଗୋପାସନାଦିଭିରିତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ।।

।। ଇତି ମୁକ୍ତିକୋପନିଷସ୍ତୁ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

॥ ଦ୍ଵିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ତଥା ହୈନଂ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଂ ମାରୁତିଃ ପପ୍ରଚ୍ଛ ।
କେୟଂ ବା ତସ୍ମିନ୍ନିଃ ସିଦ୍ଧ୍ୟା ବା କିଂ ପ୍ରୟୋଜନମିତି ।

| ସହୋବାଚ ଶ୍ରୀରାମଃ |

ପୁରୁଷସ୍ୟ କର୍ତ୍ତୃତ୍ଵଭୋକ୍ତୃସ୍ତୁଖଦୁଃଖାଦିଲକ୍ଷଣସ୍ଥିତଧର୍ମଃ କ୍ଲେଶରୂପତ୍ଵାଦ୍ଭ୍ରମୋ ଭବତି ।
ତନ୍ନିରୋଧନଂ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତିଃ ।
ଉପାଧିବିନିର୍ମୁକ୍ତଘଟାକାଶବତ୍-ପ୍ରାରବ୍ଧକ୍ଷୟାଦ୍ଵିଦେହମୁକ୍ତିଃ ।
ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତିବିଦେହମୁକ୍ତ୍ୟୋରଷ୍ଟୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ ପ୍ରମାଣମ୍ ।
କର୍ତ୍ତୃତ୍ଵାଦିଦୁଃଖନିବୃତ୍ତିଦ୍ଵାରା ନିତ୍ୟାନନ୍ଦାବାପ୍ତିଃ ପ୍ରୟୋଜନଂ ଭବତି ।
ତତ୍-ପୁରୁଷପ୍ରୟତ୍ନସାଧ୍ୟଂ ଭବତି ।
ୟଥା ପୁତ୍ରକାମେଷ୍ଟିନା ପୁତ୍ରଂ ବାଶିଜ୍ୟାଦିନା ବିତ୍ତଂ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମେନ ସ୍ଵର୍ଗଂ ତଥା
ପୁରୁଷପ୍ରୟତ୍ନସାଧ୍ୟବେଦାନ୍ତଶ୍ରବଣାଦିଜନିତସମାଧିନା ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତ୍ୟାଦିଲାଭୋ ଭବତି ।
ସର୍ବବାସନାକ୍ଷୟାତ୍ମଲାଭଃ ।

ଅତ୍ର ଶ୍ଳୋକା ଭବନ୍ତି ____

ଉଚ୍ଛାସ୍ତଂ ଶାସ୍ତ୍ରିତଂ ଚେତି ପୌରୁଷଂ ଦ୍ଵିବିଧଂ ମତମ୍ ।
ତତ୍ରୋଚ୍ଛାସ୍ତମନର୍ଥାୟ ପରମାର୍ଥାୟ ଶାସ୍ତ୍ରିତମ୍ ॥ ୧ ॥

ଲୋକବାସନୟା ଜନ୍ତୋଃ ଶାସ୍ତ୍ରବାସନୟାପି ଚ ।
ଦେହବାସନୟା ଜ୍ଞାନଂ ଯଥାବନ୍ନୈବ ଜାୟତେ ॥ ୨ ॥

ଦ୍ଵିବିଧା ବାସନାବ୍ୟୁତ୍ତଃ ଶୁଭଶ୍ଚୈବାଶୁଭଶ୍ଚ ତୌ ।
ବାସନୌଘେନ ଶୁଭେନ ତତ୍ର ଚେଦନୁନୀୟମେ ॥ ୩ ॥

ତନ୍ତ୍ରମେଶାଶୁ ତେନୈବ ମାମକଂ ପଦମାପୁହି ।
ଅଥ ଚେଦଶୁଭୋ ଭାବସ୍ତ୍ୟାଂ ଯୋଜୟତି ସଂକଟେ ॥ ୪ ॥

ପ୍ରାକ୍ତନସ୍ତଦସୌ ଯତ୍ନାଞ୍ଜେତବ୍ୟୋ ଭବତା କପେ ।
ଶୁଭାଶୁଭାଭ୍ୟାଂ ମାର୍ଗାଭ୍ୟାଂ ବହୁକ୍ତୀ ବାସନାସରିତ୍ ॥ ୫ ॥

ପୌରୁଷେଶ ପ୍ରୟତ୍ନେନ ଯୋଜନୀୟା ଶୁଭେ ପଥି ।
ଅଶୁଭେଷୁ ସମାବିଷ୍ଟଂ ଶୁଭେଷ୍ଟେବାବତାରୟେତ୍ ॥ ୬ ॥

ଅଶୁଭାକାଳିତଂ ଯୁତି ଶୁଭଂ ତସ୍ମାଦପୀତରତ୍ ।
ପୌରୁଷେଶ ପ୍ରୟତ୍ନେନ ଲାଲୟେଚ୍ଛିତ୍ତବାଲକମ୍ ॥୭॥

ଦ୍ରାଗଭ୍ୟାସବଶାଦ୍ୟାତି ଯଦା ତେ ବାସନୋଦୟମ୍ ।
ତଦାଭ୍ୟାସସ୍ୟ ସାଫଲ୍ୟଂ ବିଚ୍ଛି ତ୍ବମମରିମର୍ଦ୍ଦନ ॥ ୮ ॥

ସଂଦିଗ୍ଧାୟାମପି ଭୃଶଂ ଶୁଭାମେବ ସମାଚର ।
ଶୁଭାୟାଂ ବାସନାବୃଜ୍ଞୌ ନ ଦୋଷାୟ ମରୁସ୍ତୁତ ॥ ୯ ॥

ବାସନାକ୍ଷୟବିଜ୍ଞାନମନୋନାଶା ମହାମତେ ।
ସମକାଳଂ ଚିରାଭ୍ୟସ୍ତା ଭବନ୍ତି ଫଳଦା ମତାଃ ॥ ୧୦ ॥

ତ୍ରୟ ଏବଂ ସମଂ ଯାବନ୍ନାଭ୍ୟସ୍ତାଶ୍ଚ ପୁନଃ ପୁନଃ ।
ତାବନ୍ନ ପଦସଂପ୍ରାପ୍ତିର୍ଭବତ୍ୟପି ସମାଶତୈଃ ॥ ୧୧ ॥

ଏକୈକଶୋ ନିଷେବ୍ୟନ୍ତେ ଯଦ୍ୟେତେ ଚିରମପ୍ୟଲମ୍ ।
ତନ୍ନ ସିଦ୍ଧିଂ ପ୍ରୟଚ୍ଛନ୍ତି ମନ୍ଦାଃ ସଂକୀର୍ତ୍ତିତା ଇବ ॥ ୧୨ ॥

ତ୍ରିଭିରେତୈଶ୍ଚିରାଭ୍ୟସ୍ତୈର୍ହୃଦୟଗ୍ରନ୍ଥୟୋ ଦୃଢ଼ାଃ ।
ନିଃଶଙ୍କମେବ ତୁଂ୍ୟନ୍ତି ବିସଛେଦାଦ୍ଭୁଗା ଇବ ॥ ୧୩ ॥

ଜନ୍ମାନ୍ତରଗତାଭ୍ୟସ୍ତା ମିଥ୍ୟା ସଂସାରବାସନା ।
ସା ଚିରାଭ୍ୟାସୟୋଗେନ ବିନା ନ କ୍ଷୀୟତେ କୃତିତ୍ ॥ ୧୪ ॥

ତସ୍ମାହୌମ୍ୟ ପ୍ରୟତ୍ନେନ ପୌରୁଷେଶ ବିବେକିନା ।
ଭୋଗେଚ୍ଛାଂ ଦୂରତସ୍ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ତ୍ରୟମେବ ସମାଗ୍ରୟ ॥ ୧୫ ॥

ତସ୍ମାଦ୍ବାସନୟା ଯୁକ୍ତଂ ମନୋ ବଦ୍ଧଂ ବିଦୁର୍ଭୁଧାଃ ।
ସମ୍ୟଗ୍ବାସନୟା ତ୍ୟକ୍ତଂ ମୁକ୍ତମିତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ।
ମନୋନିର୍ବାସନୀଭାବମାତରାଗୁ ମହାକପେ ॥ ୧୬ ॥

ସମ୍ୟଗାଲୋଚନାସୂତ୍ୟାଦ୍ବାସନା ପ୍ରବିଲୀୟତେ ।
ବାସନାବିଲୟେ ତେତଃ ଶମମାୟାତି ଦୀପବତ୍ ॥ ୧୭ ॥

ବାସନାଂ ସଂପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ମୟି ଚିନ୍ମାତ୍ରବିଗ୍ରହେ ।
ୟସ୍ତ୍ରିଷ୍ଠତି ଗତୋବ୍ୟଗ୍ରଃ ସୋଽହଂ ସଚ୍ଚିସ୍ତୁଖାତ୍ମକଃ ॥ ୧୮ ॥

ସମାଧିମଥ କାର୍ଯ୍ୟାଶି ମା କରୋତୁ କରୋତୁ ବା ।
ହୃଦୟେନାଉସର୍ବେହୋ ମୁକ୍ତ ଏବୋଽପାଶୟଃ ॥ ୧୯ ॥

ନୈଷ୍କର୍ମ୍ୟେଶ ନ ତସ୍ୟାର୍ଥସ୍ତସ୍ୟାର୍ଥୋଽସ୍ତି ନ କର୍ମଭିଃ ।
ନ ସସାଧନଜାପ୍ୟାଭ୍ୟାଂ ଯସ୍ୟ ନିର୍ବାସନଂ ମନଃ ॥ ୨୦ ॥

ସଂତ୍ୟକ୍ତବାସନାନ୍ତୈନାଦୃତେ ନାସ୍ତ୍ୟଉମଂ ପଦମ୍ ॥ ୨୧ ॥

ବାସନାହୀନମପ୍ୟେତଜ୍ଞସୁରାଦୀହିୟଂ ସ୍ବତଃ ।
ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ବହିଃ ସ୍ବାଧ୍ୟେ ବାସନାମାତ୍ରକାରଣମ୍ ॥ ୨୨ ॥

ଅୟତ୍ନୋପନତେଷ୍ଠି ଦୃଶ୍-ଦ୍ରବ୍ୟେଷୁ ଯଥା ପୁନଃ ।
ନୀରାଗମେବ ପତତି ତଦ୍ବିକ୍ଳାୟେଷୁ ଧୀରଧୀଃ ॥ ୨୩ ॥

ଭାବସଂବିତ୍-ପ୍ରକଟିତାମନୁରୂପା ଚ ମାରୁତେ ।
ଚିତ୍ତସ୍ୟୋପଭ୍ରାନ୍ତ୍ୟପରମା ବାସନାଂ ମୁନୟୋ ବିଦୁଃ ॥ ୨୪ ॥

ଦୃଢାଭ୍ୟସ୍ତପଦାର୍ଥେକଭାବନାଦତିଚଞ୍ଚିଲମ୍ ।
ଚିତ୍ତଂ ସଂଜାୟତେ ଜନ୍ମଜରାମରଣକାରଣମ୍ ॥ ୨୫ ॥

ବାସନାବଶତଃ ପ୍ରାଣସ୍ଥୟସ୍ତେନ ଚ ବାସନା ।
କ୍ରିୟତେ ଚିତ୍ତବୀଜସ୍ୟ ତେନ ବୀଜାଙ୍କୁରକ୍ରମଃ ॥ ୨୬ ॥

ଦ୍ଵେ ବୀଜେ ଚିତ୍ତବୃକ୍ଷସ୍ୟ ପ୍ରାଣସ୍ଥୟନବାସନେ ।
ଏକସ୍ଥିଂଶ୍ଚ ତୟୋଃ କ୍ଷୀଣେ କ୍ଷିପ୍ରଂ ଦ୍ଵେ ଅପି ନଶ୍ୟତଃ ॥ ୨୭ ॥

ଅସଙ୍ଗବ୍ୟବହାରତ୍ଵାଦ୍-ଭବଭାବନବର୍ଜନାତ୍ ।
ଶରୀରନାଶଦର୍ଶିତ୍ଵାଦ୍ବାସନା ନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ।
ବାସନାସଂପରିତ୍ୟାଗାଜ୍ଞିତ୍ଵଂ ଗଚ୍ଛତ୍ୟଚିତ୍ତତାମ୍ ॥ ୨୮ ॥

ଅବାସନତ୍ଵାସ୍ତତଃ ଯଦା ନ ମନୁତେ ମନଃ ।
ଅମନସ୍ତା ତଦୋଦେତି ପରମୋପଶମପ୍ରଦା ॥ ୨୯ ॥

ଅବ୍ୟୁପନୁମନା ଯାବଦ୍-ଭବାନଙ୍କାତତପୁଦଃ ।
ଗୁରୁଶାସ୍ତ୍ରପ୍ରମାଣୈଷ୍ଠୁ ନିର୍ଣ୍ଣୀତଂ ତାବଦାଚର ॥ ୩୦ ॥

ତତଃ ପକ୍ୱକଷାୟେଣ ନୂନଂ ବିଜ୍ଞାତବସ୍ତୁନା ।
ଶୁଭୋଽପ୍ୟସୌ ତ୍ୱୟା ତ୍ୟାଜ୍ୟା ବାସନୌଘୋ ନିରାପିନା ॥ ୩୧ ॥

ଦ୍ୱିବିଧଚିତ୍ତନାଶୋଽସ୍ତି ସରୂପୋଽରୂପ ଏବ ଚ ।
ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତଃ ସରୂପଃ ସ୍ୟାଦରୂପୋ ଦେହମୁକ୍ତିଗଃ ॥ ୩୨ ॥

ଅସ୍ୟ ନାଶମିଦାନଂ ତ୍ୱଂ ପାବନେ ଶୁଶୁ ସାଦରମ୍ ॥ ୩୩ ॥

ଚିତ୍ତନାଶାଭିଧାନଂ ହି ଯଦା ତେ ବିଦ୍ୟତେ ପୁନଃ ।
ମୈତ୍ର୍ୟାଦିଭିର୍ଗୁଣୈର୍ଯୁକ୍ତଂ ଶାନ୍ତିମେତି ନ ସଂଶୟଃ ।
ଭୂୟୋଜନ୍ତୁବିନିର୍ମୁକ୍ତଂ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତସ୍ୟ ତନ୍ମନଃ ॥ ୩୪ ॥

ସରୂପୋଽସୌ ମନୋନାଶୋ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତସ୍ୟ ବିଦ୍ୟତେ ।
ଅରୂପସ୍ତୁ ମନୋନାଶୋ ବୈଦେହୀମୁକ୍ତିଗୋ ଭବେତ୍ ॥ ୩୫ ॥

ସହସ୍ରାଙ୍କୁରଶାଖାତୁଫଳପଲ୍ଲବଶାଲିନଃ ॥ ୩୬ ॥

ଅସ୍ୟ ସଂସାରବୃକ୍ଷସ୍ୟ ମନୋମୂଲମିଦଂ ସ୍ଥିତମ୍ ।
ସଂକଳ୍ପ ଏବ ତନ୍ମନେ ସଂକଳ୍ପୋପଶମେନ ତତ୍ ॥ ୩୭ ॥

ଶୋଷୟାଶୁ ଯଥା ଶୋଷମେତି ସଂସାରପାଦପଃ ।
ଉପାୟ ଏକ ଏବାସ୍ତି ମନସଃ ସ୍ୱସ୍ୟ ନିଗ୍ରହେ ॥ ୩୮ ॥

ମନସୋଽଭ୍ୟୁଦୟୋ ନାଶୋ ମନୋନାଶୋ ମହୋଦୟଃ ।
ଜ୍ଞାନୋ ନାଶମଭ୍ୟେତି ମନୋ ଜ୍ଞସ୍ୟ ହି ଶୃଙ୍ଖଳା ॥ ୩୯ ॥

ତାବନ୍ନିଶୀବ ବେତାଳା ବଲ୍-ଗନ୍ଧି ହୃଦି ବାସନାଃ ।
ଏକତତ୍ତ୍ୱଦୃଢାଭ୍ୟାସାଦ୍ୟାବନ୍ନ ବିଜିତଂ ମନଃ ॥ ୪୦ ॥

ପ୍ରକ୍ଷୀଶଚିତ୍ତଦର୍ପସ୍ୟ ନିଗୃହୀତେନ୍ଦ୍ରିୟଦ୍ୱିଷଃ ।

ପଦ୍ମିନୀ ଇବ ହେମନ୍ତେ କ୍ଷୀୟନ୍ତେ ଭୋଗବାସନାଃ ॥ ୪୧ ॥

ହସ୍ତଂ ହସ୍ତେନ ସଂପୀତ୍ୟ ଦନ୍ତୈର୍ଦନ୍ତାନ୍ନିରୁର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ଚ ।

ଅଜ୍ଞାନ୍ୟଜ୍ଞେଃ ସମାକ୍ରମ୍ୟ ଜୟେଦାଦୌ ସ୍ୱକଂ ମନଃ ॥ ୪୨ ॥

ଉପବିଶ୍ୟାପବିଶ୍ୟାକାଂ ଚିତ୍ତକେନ ମୁଦୁର୍ମୁଦୁଃ ।

ନ ଶକ୍ୟତେ ମନୋ ଜେତୁଂ ବିନା ଯୁକ୍ତିମନିୟିତାମ୍ ॥ ୪୩ ॥

ଅଜ୍ଞୁଶେନ ବିନା ମତ୍ତୋ ଯଥା ଦୁଷ୍ଟମତଙ୍ଗଜଃ ।

ଅଧ୍ୟାତ୍ମବିଦ୍ୟାଧିଗମଃ ସାଧୁସଂଗତିରେବ ଚ ॥ ୪୪ ॥

ବାସନାସଂପରିତ୍ୟାଗଃ ପ୍ରାଣସ୍ୱୟନିରୋଧନମ୍ ।

ଏତାସ୍ତା ଯୁକ୍ତୟଃ ପୁଷ୍ଟାଃ ସନ୍ତି ଚିତ୍ତଜୟେ କିଲ ॥ ୪୫ ॥

ସତୀଷ୍ଠ ଯୁକ୍ତିଷ୍ଠେତାସୁ ହଠାନ୍ନିୟମୟନ୍ତି ଯେ ।

ଚେତସୋ ଦୀପମୁସ୍ତଜ୍ୟା ବିଚିନ୍ତନ୍ତି ତମୋଽଞ୍ଜନୈଃ ॥ ୪୬ ॥

ବିମୂଢ଼ାଃ କର୍ତ୍ତୁମୁଦ୍ୟକ୍ତା ଯେ ହଠାଚ୍ଚେତସୋ ଜୟନ୍ ।

ତେ ନିବଧ୍ନନ୍ତି ନାଗେନ୍ଦ୍ରମୁନ୍ନତଂ ବିସତନ୍ତୁରିଃ ॥ ୪୭ ॥

ଦ୍ୱେ ବୀଜେ ଚିତ୍ତବୃକ୍ଷସ୍ୟ ବୃତ୍ତିବ୍ରତତିଧାରଣଃ ।

ଏକଂ ପ୍ରାଣପରିସ୍ୱୟୋ ଦ୍ୱିତୀୟଂ ଦୃଢଭାବନା ॥ ୪୮ ॥

ସା ହି ସର୍ବଗତା ସଂବିତ୍-ପ୍ରାଣାସ୍ତନ୍ଦେନ ଚାଲ୍ୟତେ ।

ଚିତ୍ତୈକାଗ୍ର୍ୟାଦ୍ୟତୋ ଜ୍ଞାନମୁକ୍ତଂ ସମୁପଜାୟତେ ॥ ୪୯ ॥

ତସ୍ମାଧନମଥୋ ଧ୍ୟାନଂ ଯୁଧାବଦୁପଦିଶ୍ୟତେ ।
ବିନାପ୍ୟବିକୃତିଂ କୃତ୍ୱାଂ ସଂଭବତ୍ୟତ୍ୟୟକ୍ରମାତ୍ ।
ୟଶୋଽରିଷ୍ଟଂ ଚ ଚିନ୍ତାତ୍ରଂ ଚିଦାନନ୍ଦଂ ବିଚିତ୍ରୟ ॥ ୫୦ ॥

ଅପାନେଽସ୍ତଂଗତେ ପ୍ରାଣୋ ଯାବନ୍ନାଭ୍ୟୁଦିତୋ ହୃଦି ।
ତାବସ୍ମା କୁମ୍ଭକାବସ୍ମା ଯୋଗିଭିର୍ଯ୍ୟାନ୍ନୁଭୂୟତେ ॥ ୫୧ ॥

ବହିରସ୍ତଂଗତେ ପ୍ରାଣେ ଯାବନ୍ନାପାନ ଉଦ୍ଭୂତଃ ।
ତାବତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ସମାବସ୍ଥାଂ ବହିଷ୍ଠଂ କୁମ୍ଭକଂ ବିଦୁଃ ॥ ୫୨ ॥

ବ୍ରହ୍ମାକାରମନୋବୃତ୍ତିପ୍ରବାହୋଽହଂକୃତଂ ବିନା ।
ସଂପ୍ରଜ୍ଞାତସମାଧିଃ ସ୍ୟାଜ୍ୟାନାଭ୍ୟାସପ୍ରକର୍ଷତଃ ॥ ୫୩ ॥

ପ୍ରଶାନ୍ତବୃତ୍ତିକଂ ଚିତ୍ତଂ ପରମାନନ୍ଦଦାୟକମ୍ ।
ଅସଂପ୍ରଜ୍ଞାତନାମାୟଂ ସମାଧିର୍ଯୋଗିନାଂ ପ୍ରିୟଃ ॥ ୫୪ ॥

ପ୍ରଭାଶୂନ୍ୟଂ ମନଃଶୂନ୍ୟଂ ବୁଦ୍ଧିଶୂନ୍ୟଂ ଚିଦାତ୍ମକମ୍ ।
ଅତଦ୍ୱ୍ୟାବୃତ୍ତିରୂପୋଽସୌ ସମାଧିର୍ମୁନିଭାବିତଃ ॥ ୫୫ ॥

ଉର୍ଧ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣମଧଃପୂର୍ଣ୍ଣଂ ମଧ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣଂ ଶିବାତ୍ମକମ୍ ।
ସାକ୍ଷାଦ୍ୱିଧିମୁଖୋ ହ୍ୟେଷ ସମାଧିଃ ପାରମର୍ସିକଃ ॥ ୫୬ ॥

ଦୃଢଭାବନୟା ତ୍ୟକ୍ତପୂର୍ବାପରବିଚାରଣମ୍ ।
ୟଦାଦାନଂ ପଦାର୍ଥସ୍ୟ ବାସନା ସା ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତା ॥ ୫୭ ॥

ଭାବିତଂ ତୀବ୍ରସଂବେଗାଦାତ୍ମନା ଯତ୍ନଦେବ ସଃ ।
ଭବତ୍ୟାଶୁ କପିଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଗତେତରବାସନଃ ॥ ୫୮ ॥

ତାଦୃଶୁପୋ ହି ପୁରୁଷୋ ବାସନାବିବଶୀକୃତଃ ।
ସଂପଶ୍ୟତି ଯଦୈବୈତସ୍ତଦ୍ୱସ୍ତିତି ବିମୁହ୍ୟତି ॥ ୫୯ ॥

ବାସନାବେଗବୈଚିତ୍ର୍ୟାସ୍ତୁରୂପଂ ନ ଜହାତି ତତ୍ ।
ଭ୍ରାତ୍ତଂ ପଶ୍ୟତି ଦୁର୍ଦ୍ଦୃଷ୍ଟିଃ ସର୍ବଂ ମଦବଶାଦିବ ॥ ୬୦ ॥

ବାସନା ଦ୍ୱିବିଧା ପ୍ରୋକ୍ତା ଶୁଦ୍ଧା ଚ ମଲିନା ତଥା ।
ମଲିନା ଜନ୍ମହେତୁଃ ସ୍ୟାଚ୍ଛୁଦ୍ଧା ଜନ୍ମବିନାଶିନୀ ॥ ୬୧ ॥

ଅଜ୍ଞାନସୁଫଳକାରା ଘନାହଂକାରଶାଲିନୀ ।
ପୁନର୍ଜନ୍ମକରୀ ପ୍ରୋକ୍ତା ମଲିନା ବାସନା ବୁଧୈଃ ।
ପୁନର୍ଜନ୍ମାଙ୍କୁରଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ସ୍ଥିତିଃ ସଂତୁଷ୍ଟବୀଜବତ୍ ॥ ୬୨ ॥

ବହୁଶାସ୍ତ୍ରକଥାକହ୍ନାରୋମହ୍ନେନ ବୃଥୈବ କିମ୍ ।
ଅନ୍ୱେଷ୍ଟବ୍ୟଂ ପ୍ରୟତ୍ନେନ ମାରୁତେ ଜ୍ୟୋତିରାଦ୍ରରମ୍ ॥ ୬୩ ॥

ଦର୍ଶନାଦର୍ଶନେ ହିତ୍ୱା ସ୍ୱୟଂ କେବଲରୂପତଃ ।
ୟ ଆସ୍ତେ କପିଶାର୍ଦୂଲ ବ୍ରହ୍ମ ସ ବ୍ରହ୍ମବିସ୍ୱୟମ୍ ॥ ୬୪ ॥

ଅଧୀତ୍ୟ ଚତୁରୋ ବେଦାନ୍ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରାଣ୍ୟନେକଶଃ ।
ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱଂ ନ ଜାନାତି ଦର୍ବୀ ପାକରସଂ ଯଥା ॥ ୬୫ ॥

ସ୍ୱଦେହାଶୁଚିଗନ୍ଧେନ ନ ବିରଜ୍ୟେତ ଯଃ ପୁମାନ୍ ।
ବିରାଗକାରଣଂ ତସ୍ୟ କିମନ୍ୟଦୁପଦିଶ୍ୟତେ ॥ ୬୬ ॥

ଅତ୍ୟନ୍ତମଲିନୋ ଦେହୋ ଦେହୀ ଚାତ୍ୟନ୍ତନିର୍ମଳଃ ।
ଉଭୟୋରନ୍ତରଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା କସ୍ୟ ଶୌଚଂ ବିଧୀୟତେ ॥ ୬୭ ॥

ବଞ୍ଚୋ ହି ବାସନାବଞ୍ଚୋ ମୋକ୍ଷଃ ସ୍ୟାଦ୍ବାସନାକ୍ଷୟଃ ।
ବାସନାଂ ସଂପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ମୋକ୍ଷାର୍ଥତ୍ୱମପି ତ୍ୟଜ ॥ ୬୮ ॥

ମାନସୀର୍ବାସନାଃ ପୂର୍ବଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ବିଷୟବାସନାଃ ।
ମୈତ୍ର୍ୟାଦିବାସନାନାମ୍ନୀର୍ଗୁହାଶାମଲବାସନାଃ ॥ ୬୯ ॥

ତା ଅପ୍ୟତଃ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ତାଭିର୍ବ୍ୟବହରନ୍ନପି ।
ଅନ୍ତଃଶାନ୍ତଃ ସମସ୍ନେହୋ ଭବ ଚିନ୍ତାତ୍ରବାସନଃ ॥ ୭୦ ॥

ତାମପ୍ୟଥ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ମନୋବୁଦ୍ଧିସମନ୍ୱିତାମ୍ ।
ଶେଷସ୍ଥିରସମାଧାନୋ ମୟି ତ୍ୱଂ ଭବ ମାରୁତେ ॥ ୭୧ ॥

ଅଶବ୍ଦମସ୍ପର୍ଶମରୂପମବ୍ୟୟଂ ତଥାଽରସଂ ନିତ୍ୟମଗନ୍ଧବଚ୍ଚ ଯତ୍ ।
ଅନାମଗୋତ୍ରଂ ମମ ରୂପମୀଦୃଶଂ ଭଜସ୍ତୁ ନିତ୍ୟଂ ପବନାତ୍ମଜାର୍ତ୍ତହନ୍ ॥ ୭୨ ॥

ଦୃଶିସ୍ପରୂପଂ ଗଗନୋପମଂ ପରଂ ସକୃଦ୍ୱିଭାତଂ ତ୍ୱଜମେକମକ୍ଷରମ୍ ।
ଅଲେପକଂ ସର୍ବଗତଂ ଯଦଦୃୟଂ ତଦେବ ତାହଂ ସକଲଂ ବିମୁକ୍ତ ଓଁ ॥ ୭୩ ॥

ଦୃଶିସ୍ତୁ ଶୁଦ୍ଧୋଽହମବିକ୍ରିୟାତ୍ମକୋ ନ ମେଽସ୍ତି କଶ୍ଚିଦ୍ୱିଷୟଃ ସ୍ୱଭାବତଃ ।
ପୁରସ୍ଥିରଶ୍ଳୋଧୁମଧସ୍ତ ସର୍ବତଃ ସୁପୂର୍ଣ୍ଣଭୂମାହମିତୀହ ଭାବୟ ॥ ୭୪ ॥

ଅଜୋଽମରଶ୍ଚୈବ ତଥାଽଜରୋଽମୃତଃ ସ୍ୱୟଂପ୍ରଭଃ ସର୍ବଗତୋଽହମବ୍ୟୟଃ ।
ନ କାରଣଂ କାର୍ଯ୍ୟମତୀତ୍ୟ ନିର୍ମଳଃ ସଦୈବ ତୃପ୍ତୋଽହମିତୀହ ଭାବୟ ॥ ୭୫ ॥

ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତପଦଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ସ୍ୱଦେହେ କାଲସାକ୍ଷତେ ।
ବିଶତ୍ୟଦେହମୁକ୍ତତ୍ୱଂ ପବନୋଽୟମତାମିବ ॥ ୭୬ ॥

ତଦେତଦୃତାତ୍ମ୍ୟକ୍ତମ୍ —

ତଦ୍ବିଷ୍ଣୋଃ ପରମଂ ପଦଂ ସଦା ପଶ୍ୟନ୍ତି ସୁରୟଃ ।

ଦିବୀବ ଚକ୍ଷୁରାତତମ୍ ॥

ତଦ୍ବିପ୍ରାସୋ ବିପନ୍ୟବୋ ଜାଗୃବାଂସଃ ସମିକ୍ଷତେ ।

ବିଷ୍ଣୋର୍ଯୁପରମଂ ପଦମ୍ ॥

ଓଁ ସତ୍ୟମିତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ।

॥ ଇତି ମୁକ୍ତିକୋପନିଷସ୍ତୁ ଦ୍ବିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ହରିଃ ଓଁ ତସ୍ମତ୍ ॥

॥ ଇତି ଶୁକ୍ଳୟଜୁର୍ବେଦଗତା ମୁକ୍ତିକୋପନିଷସ୍ତମାପ୍ତା ॥

